

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

288 - 22 עמודים

**תשובה בדין העירוב
הנעשה בבארא פארק, ובה
יתיישבו קושיית המשנת ר'
אהרן על החזו"א, ויתבאר
דדעת החזון איש בענין
מחיצות העיר אינה שיטה
יחידאה אלא שכן היא דעת
גדולי הפוסקים הקודמים.**

**מאת הרה"ג ר' דוד
גליק שליט"א חבר
הכולל שערי יושר ב"פ**

תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק, ובה יתיישבו קושיות המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"א אינו שיטה יחידאית אלא שכי"ה דעת גדולי המוסקים הקודמים.

א) המחבר בס"ד ס"ב פסק רשות הרבים אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שנעלות בלילה ויש אומרים אע"פ שאין נעלות אבל צריך שיהיו ראיות להינעל עכ"ל, ולפי"ז על מה אנו סומכין לעשות עירובין לרה"ר, וכתב בביארה"ל ס"י שס"ד דסומכים כמאן דפסק כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה שיטת הרמב"ם ואפילו צוה"פ סגי מה"ת, ומה שצריכין דלתות זהו רק מדרבנן, ובדרבנן סמכינן על שיטת דבעינן רבוא דהוי ספיקא דרבנן ולקולא, ועבשיו ליכא ס"ד ומ"מ כל בע"נ יחמיר לעצמו דרוב המוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות הוי רה"ר מן התורה וגם פליגי על רש"י דבעי ס"ר עכ"ל.

ב) וכתב החזו"א וז"ל ולענין הלכה נראה 2 דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצות כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כותי' דחכמים, וברייתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג, וכן דעת הגה"מ שם והביאו ראי' מהא דפ"ק דשבת, וכן נראה דעת ת"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א ברפ"ב בשם מהרמ"ק [מיהו התם כתוב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע] ע"י באות י"ז וכ"כ הרע"ב בפי' המשנה, גם הר"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגית הגמ' וסתמא קי"ל כחכמים, ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומ"ר לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומ"ר עדיף משם ד' מחיצות, ולפי"ז בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב א' וג' עוברות במרצותיה ורבים בוקעין בהן לא מבטלי מחיצתא, והא דפרצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומ"ר.

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י דהפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב ס"י ש"מ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל.

וניל דמש"כ החזו"א ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו פ"י משום שיש ג' מחיצות ומשמע דבלא זה מסכים להמ"ב שקשה להקל ולכ"י המ"ב כתב שקשה להקל מבי' טעמים א' דרוב פוסקים העתיקו כר' יוחנן ובי' שפליגי על רש"י, והחזו"א מעתיק רק שקשה להקל מחמת שאין ס"ר, והטעם לזה הוא דהחזו"א פסק כרבנן וסובר שרוב הפוסקים סברו כן ולא כהמ"ב דכתב דרוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן ומשו"ה לא העתיק רק טעם ב', אבל באמת לפי החזו"א קשה להקל באופן של המ"ב משום שאפילו לרבנן אינו מועיל צוה"פ ונמצא שמסכים להמ"ב אבל לא מטעמי אבל אף נקטינן כרבנן וגם נקטינן כפסק השו"ע הרב דמהני צוה"פ מה"ת וכמו שכתב הרשב"א שהבאתי לעיל, וכיון דלא איפסק הלכתא לגבי ס"ר הוי סד"ר וכמ"ש לעיל.

והחזו"א אזיל בשיטתיה של הבית אפרים אבל המשכנות יעקב סובר דמירצת עשר אוסרת מה"ת אפילו בעומד מרובה.

2 וכן פסק בשו"ע הרב ס"י שס"ד ס"ד ובית אפרים ודרכי משה שס"ד והחת"ס ס"י פ"ט וכ"כ הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה ס"י ק"יב ואבני נזר ס"י רע"ג וישיעות מלכו ס"י כ"א.

ג) וכתב הגאון ר' אהרן בשו"ת משנת ר' אהרן אות א' דמצא הדבר מפורש בר' חננאל עירובין דף ק"א אמר רב פפא כאן לאחר שנפרצו בה פרצות דהוי רה"ר וכתב הר"ח וז"ל ופריך רב פפא לא אהדרו לי' ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יותר מעשר שהוא רה"ר עכ"ל ומבואר דמירצת עשר מבטלת המחיצות והוי רה"ר מן התורה דלא כחזו"א עכ"ל, ונר"ל דאינו ראי' דמאן יימר דר"ח סובר כתוס' ב"מ נ"ג דאיירי שעומד מרובה באמת איירי שפרוץ מרובה-וכן מוקים לי' החזו"א וז"ל ומיהו בעיקר דבריהם י"ל דלעולם לא היו רובו קיים ואפ"ה אכלו הפסח מדין

אוכלין ק"ל בלי חומה עכ"ל - ועשו צוה"פ - כמ"ש ר' אהרן זצ"ל באות ט' וז"ל אך יש לתרץ זה דעשו בירושלים צוה"פ להפרצות כמו שכתב הבית אפרים וכמדומה שגם המשכנ"י נחית לזה עכ"ל וסובר כרמב"ם דצוה"פ מהני רק עד עשר ולא יותר מעשר משו"ה כתב יותר מעשר שהוא רה"ר, וכ"כ בשעה"צ שסי"ב ס"ק מ"ד דר"ח סובר כרמב"ם.

ונ"ל ראי' מריטב"א דף כ"ב בד"ה דרבנן דאפילו יותר מששה עשר אמה הוי כעומד ולא מיבטל ל"י בקיעת הרבים לרבנן דהק' ואיכא למידק וכו' הי' בכל פתח ופתח עומד מרובה על הפרוץ וכו' הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהי' י"ו אמה או פחות אין מערבין אותה אלא בדלת עכ"ל וזה הוא משום ר' יוחנן דבקיעת הרבים מבטל אבל לרבנן כיון שיש עומד מרובה אפילו הפרוץ י"ו אמה הוי מחיצה וא"צ דלת ומבואר דלרבנן כשיש עומד מרובה אפילו פרוץ הוא יותר מ"ו אמה הוי מחיצה מה"ת.

וכן כתב הריטב"א בד"ה כאן וז"ל ושמענין מהכא דכל שהדרך סלולה אין הפרש בין שיהא רוחב ט"ו אמה או פחות וכו' אלמא כי הדדי נינהו עכ"ל.

ומ"ש הגאון ר' אהרן באות ט' לתרץ לפי ר' אלעזר דלא מבטלי מחיצה וכתב וז"ל, ואולי ר' אלעזר יאמר דהנידון הי' משום שבות דמשתמש בבע"ח עכ"ל לא הי' צריך לזה דלפי מה שיתבאר הוי צוה"פ מחיצה מן התורה ומדרבנן בקיעת הרבים מבטל מחיצה ולגבי אכילת ק"ל אוקמ' אדאורייתא ולגבי טלטול שבת גזרו רבנן.

ד) והגאון הנ"ל באות ט' וי"ב כתב דבעינן שיתחברו המחיצות, ומה שיש ג' מחיצות ואין שום אחד נוגע בהאחר אין שייך כלל צירוף ולא רק היכי שיש רה"ר מפסיק אלא אפילו כרמלית מפסיק ג"כ אין לצרף המחיצות והביא שאפילו הבית אפרים סובר כן אלא דהוא סובר שתלוי בקרנות ואם יש דימדון בקרנות הוי מחיצות גמורות אבל אם בהקרנות אין שום חיבור אינו מצטרף, ובסוף כתב וביסודות אלו תמוהים לי מאד דברי החזו"א עכ"ל, ונ"ל דאינו ראי' כלל מביט אפרים וכו' צירוף דדוקא היכי שנפרץ בקרנות ואין אנו יכולים להמשיך המחיצה בישר ע"י דין דעומ"ר אלא היכי דאם ממשיכים אותו ביושר יש שם מחיצה ממש ואז מבטלין הפרצה משא"כ כשנפרץ בקרן זווית שליכא מחיצה ממש שם משו"ה א"פ להמשיך שניהם אבל באופן החזו"א שיש מחיצה גמורה בצד ג' שפיר יכולים להמשיך המחיצה ע"י דין דעומ"ר בכדי שיגיע להמחיצה שיש שם כבר בצד ג'.

ה) באות ב' הביא מח' משכנ"י ובית אפרים בדין שאתי רבים ומבטלי מחיצה [לר' יודא מה"ת ולרבנן מדרבנן] דלפי המשכנ"י זה אפילו ליכא על הבקיעה ועל המקום רה"ר מה"ת ג"כ נחשב בקיעת רבים לבטל המחיצה ולפי הבית אפרים דוקא בשיש עליו תורת רה"ר יש לזה דין בקיעת רבים לבטל המחיצה, והביא הגאון הנ"ל ראי' מר' יהונתן דכתב דהי' מפולש לרה"ר ואין דרך רה"ר עוברת בו ע"כ מזה מוכח דאם הי' שם דרך הרבים הי' נחשב לבקיעת הרבים לבטל המחיצות אף שאין עליו תורת רה"ר ואפילו לדעת הסוברים דכשמהלך לאורך רה"ר הוי רה"ר כמ"ש בס"י שמ"ה ס"ח וס"ט זה דוקא כשמהלך לאורך רה"ר ומבוי עקום בודאי לא הוי כה"ג ע"ש, ונ"ל דאינו ראי' משם דכיון שמתחיל מן אורך רה"ר אפילו לאח"כ מתפצל ומהלך בדרך אחר ואפילו עקום אבל כיון דיש שם רה"ר על הרה"ר ששם יש כל דיני רה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר יש על זה המקום עצם השם של רה"ר אף שאין עליו דינים של רה"ר אבל לגבי בקיעת הרבים במקום שאינו מפולש לרה"ר גמורה ודאי י"ל כהבית אפרים דצריך כל דיני רה"ר לבטל המחיצות.

ו) והגאון הנ"ל באות יו"ד כתב דהגר"א מפרש בשיטת הרמב"ם כר' יוחנן כן מדייק בהגר"א ואם הוא כן הוא נגד כל האחרונים שכולם פירשו ברמב"ם דסובר כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה ולדברי החזו"א רוב ראשונים סוברים כן.

ז) והנה במה שכתבתי אות ד' שא"צ שיהא מחיצות מחוברין כ"כ בשו"ע הרב בקו"א שמ"ו א' וז"ל א"כ כשיש מחיצה ג' באמצע כיון שחוסמת היא את העוברים שוב אין כאן פילוש ואף שרוקקה היא אין בכך כלום עכ"ל ומבואר בפירוש שמחיצה ג' שמעכב הילוך הרבים הוא אפילו כשאין נוגע כלל לב' מחיצות אע"כ כיון שמעכב הרבים אינו רה"ר, אבל אי הוי רה"י גמור כמו שיטת החזו"א לב' הי' משמע דצריך סמוכות, אבל באמת י"ל בב' אופנים א' דע"י דעומד הוי כסתום ממש והוי סמוכות או דרק לגבי פי תקרה דאיירי התם בזה צריך סמיכות אבל כשיש

מחיצה ממש א"צ סמוכות וכמו שמשמע מתחילת דבריו ורק לגבי דין של מי תקרה בזה צריך סמוכות דאל"כ בקיעת הרבים מבטל לי' היינו דמבטל לדין של מי תקרה אבל כשיש מחיצה גמורה שמעכב הילוך הרבים אמרינן פי תקרה.

וביותר מתבאר שם דאפילו רה"י מיקרי ע"י מחיצה הזו אפילו שאין נוגעין דהטעם דלא מצטרף וצריך לפי תקרה הוא משום דלא הוקף לדירה אבל אם הי' הוקף לדירה הי' מצטרף כותל שכנגדה ואף שרחוקה הוא, אלא כיון שלא הוקף לדירה מועיל רק לעכב הילוך הרבים וממילא יש ב' מחיצות ופי תקרה והוי רה"י, ולא כתב הרב כמה השיעור דיצטרף מחיצה ג' לב' מחיצות, ועכ"פ כשעומד מרובה על הפרוץ הויא כסתום ובוודאי מצטרף, (ולפי כל הנ"ל יפה פסק החזו"א דהכל נותר בצ"ה וההיתר מחוור ומרווח מאד לכרכים שלנו).

ח) וכן מבואר בסי' שני"ג ש"ע הרב קו"א א' וז"ל, מ"ש המג"א צע"ג דא"כ אין זו רה"ר כלל שהרי יש לה ג' מחיצות ב' מהבתים והג' פתח המבוי הנכשר בלחי שנידון משום מחיצה, ואפי' אם הכשירו בקורה מ"מ דופן האמצעי של המבוי נידון מחיצה גם לר"ה אע"פ שרחוק ממנו כיון שמשתמר ע"י וגם אין כאן פילוש משער לשער שהוא קפנדריא עבמ"ש סי' שמ"ו ע"ש עכ"ל.

ומבואר בזה דאם יש ג' מחיצות לרה"ר אפילו מחיצה ג' פרוץ כולו ויש רק לחי שם שיש לו דין מחיצה הוי רה"י מה"ח אפילו רבים בוקעים דרך שם - דזה דאין כאן פילוש לא כתב רק באופן שהכשירו בקורה, אבל בהכשירו בלחי אפילו רבים בוקעים הוי רה"י, נמצא דכ"כ ביש מחיצה ג' ממש ובב' מחיצות יש עומ"ר וודאי דהוי רה"י.

ועוד מבואר מאופן ב' דאפילו אם אין שם מחיצה ג' משום שהכשירו בקורה אע"כ כיון דרחוק מזה יש מחיצה שמעכבת הרבים אין כאן פילוש משער לשער ואינו רה"ר וא"צ שיהי' סמוכות לב' מחיצות נמצא דכ"כ בזה שיש מחיצה שמעכב הרבים ואינו פילוש אינו רה"ר אלא כרמלית.

ט) ומה שכתבתי באות ה' דדוקא בקיעת הרבים של רה"ר מבטל המחיצות כ"כ בשו"ע הרב בסי' שס"ג ס"ק מ"ב וז"ל ומ"מ לא אסרו חכמים אלא בבקיעת רבים כעין רה"ר אבל כשאין רבים בוקעים כ"כ בתל זה מותר וכו' ולהאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רה"ר אא"כ הם ס"ר אף כאן אין בקיעת הרבים מבטל ממנו שם מחיצה מד"ס אא"כ בוקעים בו ס"ר בכל יום עכ"ל.

י) ויש עוד היתר עפ"י מה שמבואר בערוך השלחן שרה"ר הוא שכל אנשי העיר מוכרחים לילך דרך שם אבל אם יש ברירה שאנשי עיר הזו יכולים לילך קצתם ברחוב זה ומקצתם ברחוב זה אין זה רה"ר ע"ש באריכות ונ"ל שישוד זה נתבאר בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"א מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו ר"ה כגון שאין רבים בוקעים בו עכ"ל ולפי שיטה זו אינו סובר שצריך ס"ר (רמב"ם ורי"ף) וא"כ אין שיעור לרבים ומאי שאין רבים בוקעים בו א"י שאין כל העיר הולכים בדרך הזו מפני שיש עוד דרך אחר שיכולים לילך שם, וכן מבואר בר' יהונתן עירובין ו. וז"ל, כיצד מערבין וכו' כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפניו משני צדדים אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושביו המבוי שלפעמים יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה עכ"ל, וכ"מ בריטב"א כ"ב וז"ל הלכך אי אפשר לערב רה"ר אלא כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שלפעמים בוקעים בה רבים עכ"ל, וזהו הדין של מבוי המפולש לרה"ר שאין רבים בוקעים בו, והטעם שאין רבים בוקעים בו מפני שיש להם ב' דרכים איך לילך לרה"ר ונמצא שאין כל בני המבוי הולכים על דרך אחד, וכ"כ כאן שיש כמה דרכים איך להגיע לרה"ר שהוא למשל "אשען פארקוועי" שיש לילך בדרך 14 אVE או 13 אVE וכן כולם ומשו"ה כל רחוב היו כמו מבוי המפולש לרה"ר דסגי בצוה"פ מד' צדדים.

ובמה שכתבתי דמבוי המפולש לרה"ר למה אין עצמו רה"ר כתב בספר דברי ירמיהו על רשי"י שבת ו. שכתב ומבואות של עיר רחבים ט"ז אמה המפולשין משני ראשיהו לפלטיא שהקי מהריט"ף סי' רנ"א למה באם בעצמו ט"ז אמה למה להיות מפולש ות"י הדברי ירמיהו דברה"ר עצמה יש ס"ר בוקעים ובמבואות אף דליכא ס"ר בוקעין אפי"ה כיון דמפולש לרה"ר שיש שם ס"ר וזה המבוי הוי רחב ט"ז אמה חל שם רה"ר גם על מבוי זה עיי"כ, ועוד כתב שם, ואי"כ הי' נראה דעת רבינו - פי' הרמב"ם דגי"כ כתב מבואות המפולשין לרה"ר - גי"כ כרשי"י לענין ס"ר, עיי"כ ע"ש.

ור"ל דגם על הרמב"ם קשה למה אין המבוי גופא רה"ר כיון שרחב ט"ז אמה ומאי החילוק בין המבוי לרה"ר ועיי"כ כתב דאם נאמר דרמב"ם סובר דבעינן ס"ר ושם במבוי אין ס"ר בוקעים ואי"כ

סובר הרמב"ם כרש"י (ואפשר דלפי מה שביארנו דעת הערוך השולחן מיושב ג"כ דעת הרמב"ם וא"צ לומר שרמב"ם סובר כרש"י כיון דלא הוזכר כלל ס"ר).

י"א) ונמצא שכאן בבארא פארק יש ג' היתרים על העירוב א' שיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקיי"ל כחכמים וכר"א דרבים לא מבטל מחיצה מה"ת ואפילו צוה"פ מהני מה"ת וכיון שאין לנו ס"ר הוי ס"ר.

היתר ב' שיש ג' מחיצות שלימות שהוא מה"ת רה"י זה הוא ע"י עומ"ר דנחשב מחיצה יותר מצה"פ ואפילו יותר מט"ז אמה זה הוא שיטת החזו"א ובית אפרים והשו"ע הרב.

דלפי מה שיתבאר לקמן אות י"ז סובר הריטב"א דצוה"פ לא מהני מה"ת ברה"י אבל עומד מרובה מהני מה"ת וא"כ לפי השו"ע הרב דמהני צוה"פ כ"ש דמהני עומ"ר, וכמו דמהני צוה"פ מה"ת אפילו יותר מ"יו אמה כ"כ מהני עומ"ר אפילו פרצה יותר מ"יו אמה דהרי עומ"ר חשיבה מחיצה יותר מצוה"פ, וכיון דמבואר בקו"א של רבינו הרב דלא בעינן מחיצות מחוברות א"כ זה הוא שיטת השו"ע הרב.

והיתר ג' לפי ערוה"ש ור' יהונתן ומשמעות השו"ע הרב ומ"ב ס"ק שמה"כ"ז דכיון דאין אנשי כל העיר בוקעין שם אינו רה"י אלא כרמלית ומהני צוה"פ.

וגם על AVE 13 גופא הגם דלכאורה הוי רה"י לעצמה דהוא פלטיא היינו מקום השוק ולא סרטיא דהוא דרך לעבור אע"פ הוי רה"י דסו"ס יש לה ג' מחיצות.

ומה שטען הגאון ר"א דרה"י מפסיק ביו מחיצה שלישית לב' מחיצות אינו טענה דשם וודאי אינו רה"י דאינו פלטיא והוי כרמלית, ולפי השו"ע הרב צריך רה"י גמור לבטל ה מחיצות וכיון דאין שם רה"י מצטרפין ג' מחיצות והוי רה"י מה"ת.

י"ב) ומ"ש הגאון ר"א אות י"ב ול"ש כלל לומר דהמחיצה שבמערב חוסמת את הדרך נגדו דאטו צריך רה"י עד סוף העולם ע"כ, ותמ"י דאטו אנו דנין שיה' רשות היחיד עד סוף העולם הרי אנו דנין כשעומד אצל ב' מחיצות רואה מחיצה ג' וכמו שסוברים הריטב"א והרמב"ן שהגדר הוא כל שרואה עצמו תוך המחיצות כ"כ סובר תוס' דזה הוא השיעור דלצטרף המחיצות כל שרואה עצמו תוך המחיצות מצרפין המחיצות או עכ"פ מבטל בקיעות הרבים ממילא בוז האופנים תיכף לאחר ב' מחיצות יש מחיצה ג' והרבים מעקמים הדרך תיכף שם נחשב כאין פילוש משער לשער, והויא מוקף ג' מחיצות כנ"ל, ועוד י"ל דאם חלק מחיצה שעומד רבה על חלק הפרוץ ואמרינן כמאן דסתום דמי ונוגע למחיצה הג' אז מצטרף אבל אם רחוק כ"כ דאפילו יהי' כסתום לא מגיע למחיצה הג' לא אמרינן עומ"ר והוי פרצה.

בדין ששים רבוא

י"ג) והנה הגאון ר' משה כתב דמצרפין כל העיר לס"ר וכן ראיתי מפרשין שיש מה' ראשונים אם בעינן שיהי' הולכין בכל רחוב ס"ר או די שיש בעיר ס"ר וממילא הרחובות משמשין ס"ר והוי רה"י, ולפי הגר"מ צריך אפילו לרש"י שיהיו ברחובות ס"ר ואז מצרפין כל הרחובות, ולכ' לפי הני פירושים ק' מה שהק' הריטב"א בשם תוס' דף נ"ט דהיכי משכחת לה שיהי' עיר של רבים בתחלתה דלא שכיח שיתישבו בתחלתה ס"ר וא"כ לעולם הוי עיר של יחיד בתחלתה, ועי' בריטב"א שתי' כי אינו צריך שיתישבו בעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר [ממקומות אחרים] כאלו הכרכים ועיירות [שאין דרים בה ס"ר] והם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכי"ב עכ"ל, והבית אפרים כתב דבעינן דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא עכ"ל.

וכמו זה כתב בדברי ירמ' זצ"ל בשם חי' הר"ן בשם רא"ה שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אע"פ שלא היו באין כולם בדרך כאחד עכ"ל.

והנה לשיטת הגר"מ שמצרפין הרחובות מסתברא שאין לצרף הרחובות לגבי מקומות אחרים דהרחובות רק משמשין לעיר הלזו וא"כ קשה איך משכחת עיר של רבים בתחלתה שיהי' ס"ר דרים בעיר הזאת כדי דליצרפו כל הרחובות, אבל לב"א ולרא"ה ניחא שיש כאן דרך אחד שהולך

באמצע העיר על פני כולו זה פתוח לכל העולם ועי"ז הוא דרך לס"ר זה אפשר שנעשה תיכף רה"ר והוי עיר של רבים בתחלתה. [וגם בשיטת המחבר ושו"ע אפשר לומר כן שתיכף כשעשה העיר עשאו דרך שהולך מאמצע העיר הזאת והולך ישר עד עיירים אחרות ויש לדרך הלזו ס"ר בוקעין בו בכל יום בצירוף של כל עיירות ומשו"ה הוי לעיר זו דין עיר של רבים כיון דעוברת בו דרך של ס"ר בוקעין.

ולתוסי ביאור עיין בקונטרס בירור השיטות שכתב שיש מחלוקת בפשט רש"י אם הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בכל יום או כמו שמדייק המשכנ"י מריטב"א שהדרך מתוקן לעבור בה ס"ר, ובזה מחולקים הבי"א והמשכנ"י דלפי הבי"א בעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום ויהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ולפי המשכנ"י סגי בהזמנה.

ומאריך בזה ומסיק לבסוף שיתכן דמ"ש שיהא שכחו ס"ר עוברים הגדר הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, ואפשר שזהו ג"כ פשט בהמחבר דבוודאי אם יחסר יום א' מס"ר דאינו מעכב אלא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות וכמעט כל יום עד שבכל יום איכא לאסתפקו דאפשר דעברו ס"ר, ולפי"ז אין מחלוקת בין הטור והמחבר לבי"א בפשט הריטב"א עכ"ל, והוא נכון מאוד, אולם צריך להבין במאי קמפלגי תוסי וריטב"א בפשט רש"י, וי"ל דתוסי סובר דהיכי שיש דרך רה"ר שהולך בעיר ואין הס"ר כ"א מעיירים אחרות אין לזה דין עיר של רבים כיון שלא נעשה רה"ר ע"י אנשי עיר הזאת, וזה מתרץ הריטב"א דכיון דדרך הזו הולך בתוך העיר והרי הוא רה"ר אפילו ע"י אנשי עיר אחרת שפיר יש לעיר זו דין עיר של רבים, אבל אכתי אין לכל זה ענין ענין ורא"י מריטב"א דנאמר דלצטרף הרחובות, דרק דרך רה"ר י"ל כיון דהוא פתוח לעיירים אחרות נעשה רה"ר, אבל דליצטרף הרחובות לגבי עיירים אחרות מהיכי תיתי לומר כן דבוודאי אנשי עיירים אחרות אין להם שייכות להרחובות הקטנים שיש בעיר, וכיון דאין רא"י מריטב"א לצרף הרחובות לגבי עיירים אחרות ה"ה דאין לצרף הרחובות אפילו לגבי עיר זו כיון דליכא רא"י על זה, וכך משמע מרש"י ד"ה מערבין ואם יש בה מפרש בגמ' תקנתא לרה"ר שבתוכה עכ"ל, ולפי דבריהם שמצרפין הו"ל כל העיר רה"ר שהרי מיירי כאן שיש ס"ר בהעיר אינו שרה"ר הוא הדרך המלך שבאמצע העיר שבוקעין שם הס"ר וכ"מ ברש"י ד"ה אלא לארכה ע"ש, ועל זה אמר הריטב"א דנעשה רה"ר ע"י אנשי עיר אחרת שבוקעין בה אבל לצרף רחובות לא נזכר בגמ' ומפרשים ולא בפוסקים ואין לזה שום רא"י.

וראיני בספר דברי ירמיהו דבר חדש בפשט רש"י וז"ל לשון שמצויין בה משמע שצריך שיהי ברה"ר ס"ר עכ"ל וכי ובחידושי הר"ן בשם הרא"ה אין דעתו כרש"י דלא בעי מצוין ס"ר אלא שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אעפ"כ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל ומבואר מזה דר"ה פירוש בהדרך ולא בהעיר, ועוד דלרש"י צריך בזמן אחד היינו באיזה זמן מן היום צריך שיהי שם ס"ר ברגע אחד ולא מצרפין מה שהלכו שם ביום אחד ועי"ז מחולק הרא"ה דאי"צ ברגע אחד אלא סגי ביום אחד, ובדבריו אפשר לפרש או כשיטת המחבר או כהבית אפרים או כהכרעת שניהם כמו שכתבתי לעיל.

י"ד) ועוד קשה לפי דבריהם יותר חמור שיטה ב' משיטה א' דלשיטה א' צריך בקיעת רבים, ובסתם רחוב דאין שם בקיעת רבים אינו רה"ר ולפי שיטה ב' מצרפין השווקים ורחובות של י"ב מיל על י"ב מיל שיש שם ס"ר בזה המקום ונעשה כל רחוב אפילו אין עוברין בה אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה ומצרפין הכל והכל נעשה רה"ר גמורה לפי דבריו וזה אינו במשמע מפוסקים אלא אדרבה שיטה ב' מקיל טפי, וזה ברור.

עיי מחבר ס"ח וסי"ט וסי"י שסי"ד ס"א ומ"ב ובאה"ל שמ"ב והנה צריך להבין החילוק בין מבואות המפולשין לרה"ר, לרה"ר בעצמה וכמו שהקשה מהריט"ץ וי"ל גי' אופנים או אליבא דרש"י שצריך ס"ר ומבואות ליכא ס"ר ומשו"ה סגי בצוה"פ, או דמפולש לרוחב רה"ר או דאין בה ט"ז אמה והנה בשו"ע הרב בסי' י"ב שכתב במפולש לאורך הוי רה"ר גמורה ובמפולש לרוחב כתב דהוי רה"ר וי"ל דמפולש לאורך הוי רה"ר גמורה ולא מהני צוה"פ אבל לרוחב באינו עושה צוה"פ הוי רה"ר מן התורה אבל בעושה צוה"פ מהני כיון דבעצמותו אינו רה"ר אלא ע"י שמחובר לרה"ר וע"י צוה"פ מפידו מן הרה"ר ונעשה רה"ר כן הי' נראה לכאורה.

אבל עיין בסי' שסי"ד ס"א שכתב מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו רה"ר כגון שאין רבים בוקעים בו או שאין ברחבו ט"ז אמה ועי"ד שנתבאר בסי' שמי"ה והנה אם נימא שאין רבים בוקעים פירושו מפני שמפולש לרוחב רה"ר אי"כ מה שכתב שאין ברחבו ט"ז אמה פירושו

שפולש לאורך רה"ר וא"כ קשה הא הוי רה"ר גמורה ונצרך דלתות, ודוחק לומר דשניהם מייירי שפולש לרוחב רה"ר, והנראה שיש עמקות גדול דהנה יש מחלוקת בין הרמב"ם והרשב"א במפולש לאורך רה"ר דלרמב"ם צריך ט"ז אמה ולרשב"א אין צריך ט"ז אמה והרב החמיר לעשותו רה"ר כהרשב"א אפי' אין ט"ז אמה אבל לגבי לעשותו רה"ר עיי' צוה"פ הקיל שסגי בצוה"פ היות דרה"ר שלא נעשית רה"ר מחמת עצמותה אלא מחמת צירוף לרה"ר אע"פ דהוא דין רה"ר אבל יכול להפרידו ולעשותו רה"ר עיי' צוה"פ שגם צוה"פ הוי מחיצה גמורה ולזה הוסיף תיבת מחיצה גמורה כדי לבטל מהמבוי שם רה"ר גמורה ולהפרידו מרה"ר עצמה ולזה צריך ומועיל צוה"פ שהוא מחיצה גמורה וזה מועיל אפילו מדרבנן וא"כ דלתות וזה דלא כדמשמע ממ"ב סי' שס"ד ס"ק ה'.

וליסוד זה יש לי הוכחה ברורה דבשו"ע הרב סימן שמי"ה ס"ק ו' מב' שדינה כרה"ר ובסימן שס"ג ס"ק א' מב' שמהני לחי רא"ן בזה שרה"ר שנעשה לא מחמת עצמותה אלא משום צירוף מהני להפרידו בלחי.

ולפ"ז אפילו ל' משה זצ"ל דעיר שיש בה ס"ר הוי רה"ר אע"פ יש להבדיל ולהפריד מקום א' אשר אין בו ס"ר עיי' צוה"פ דהוי מחיצה גמורה ומבדילו מן שאר העיר שיש שם ס"ר. וא"כ הרווחנו טעם ויסוד חדשה דמהני בודאי לערב כאן בבארא פארק.

ט"ז עירובין נ"ט ברש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס"ר של בני"א ולא חשבו רה"ר דלא דמיא לרגלי מדבר ונעשית של רבים שנתוספו בה ציורין אי נקבעו בה שווקים וכו' וכגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה, ובד"ה ורה"ר עוברים בתוכה רחב של ט"ז אמה רוחב, לכן ר"ל דבשל רבים הוי רה"ר גמורה ושל יחיד אינו רה"ר שאין בה ס"ר וכן משמע בריטב"א עיי' וא"כ קשה כיון דהולכין אחר תחילתה אפילו יש בה רוחב ט"ז אמה נמי לא יהא צריך שויר, וראיתי בגאון יעקב שפי' (כעין זה) דלגבי דין שצריך שויר תלוי בדין ס"ד בתחילתה ואם בתחילתה לא ה' בה ס"ד אע"פ דבסוף יש ס"ד א"צ שויר, אבל באיזה אופן מעריבין זה תלוי אם היא רה"ר עתה מעריבין כמו רה"ר ואם אינו רה"ר מעריבין כמו כרמלית, ועדיין צ"ב מש"כ דברה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה הא אפילו אין רה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה [וראיתי קושיא זו באיזה ספר]

ובאמת זה קאי אליבא דר"י אבל לרבנן אין מעריבין רה"ר בכך וז"ל הרשב"א דרבנן שם שלש מחיצות בעי ואלא מיהו בעושה צוה"פ מכאן ולחי וקורה מכאן סגי אפילו לרבנן וכו' ולדידן נמי דקו"ל כר' יוחנן דירושלים בדלתות נעולות בלילה נפקא מתורת רה"ר ומיערבא עכ"ל, נמצא לרשב"א לר' יודא סגי בלחי ולחי, ולרבנן [וזה שיטת ר' אלעזר ורמב"ם וש"ע הרב] צריך צוה"פ ולחי היינו ביט' ב' מחיצות זו כנגד זו סגי בצד ג' צוה"פ ובצד ד' לחי או קורה, ולר' יוחנן צריך דלתות נעולות, נמצא לשיטת הרמב"ם וש"ע הרב דקו"ל לרבנן יש לערב רה"ר גמורה אפילו ביט' בה ס"ר עיי' צוה"פ ולחי וצ"ע למה פסק הרב דצריך נעילת דלתות, וי"ל דודאי מן התורה סגי בצוה"פ אבל מדרבנן צריך נעילת דלתות, ועוד י"ל דאם יש לרה"ר ב' מחיצות גמורות סגי בצוה"פ מב' רוחות אפילו מדרבנן, ובש"ס"ד ס"ד דצריך דלתות הוא דשם איירי דיש צוה"פ בכל ד' רוחות וכמו שמתחיל שם בתחילת דיבור ודלתות הוי כב' מחיצות א"כ יש לה ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ וזה מועיל אפילו מדרבנן [וצע"ק דברשב"א משמע דסגי בצוה"פ ולחי], וכמבוי המפולש לרה"ר בס"א סגי בצוה"פ ולחי בצירוף ב' מחיצות גמורות וא"כ הרווחנו טעם חדשה לערב כאן בבארא פארק.

ועוד י"ל והוא העיקר דמה דבעינן דלתות הוא לעכב הילוך הרבים וכמ"ש בקו"א שמ"ו א' וכיון דמעכב הילוך הרבים אינו רה"ר אלא כרמלית וניתר בצוה"פ בכל ד' רוחות, והוי דומיא דמבוי דמותר עיי' צוה"פ ולחי וכמ"ש הרשב"א ואה"נ דגם כאן ניתר עיי' צוה"פ ולחי אלא דקאי על הרישא דמה"ת מותר עיי' צוה"פ מד' רוחות אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ואז ניתר עיי' ג' מחיצות ולחי כמו מבוי, נמצא דמ"ש הרשב"א דלרבנן מותר עיי' צוה"פ ולחי זה מן התורה ברה"ר או במבוי אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ברה"ר ואז מותר עיי' צוה"פ ולחי.

ט"ז ועכ"פ לשיטת רש"י אם ה' של יחיד והיא של יחיד אפשר לערב כולו וא"צ שויר ואפילו ברחוב ט"ז אמה מפני שאינו ר"ה כלל ובה' של יחיד ועתה של רבים אם אינו רחב ט"ז אמה יכול לערב כולה כמו שמעריבין כרמלית ואם רחב ט"ז אמה א"כ היא רה"ר גמורה וצריך לערב כמו

שמעריבן רה"ר כל אחד כדאית לי' וא"צ שויר כיון דבתחלה לא הי' בה ס"ר, ובהי' של רבים ועתה של רבים אם רחב ט"ז אמה צריך לערב כמו דמערבין רה"ר וחוץ מזה צריך שייר, ואפילו באינו רחב ט"ז אמה צריך שייר, ומערבין כמו דמערבין כרמלית, ובהי' של רבים ועתה של יחיד ג"כ צריך שייר, ומה שפסק בשו"ע הרב סי' שצ"ד דבאין בה ס"ר א"צ שויר וכרש"י, באמת אם היו בה ס"ר בתחלתה הגם שעתה אין בה ס"ר צריך שויר, אלא כיון דמלתא דלא שכיח כלל שיתמעט הבקיעה, סתם וכתב דבאין בה ס"ר עתה א"צ שויר, (ועי' בתוס' הרא"ש) ולפי מה שהבאתי בשם ב"א ורא"ה אם יש דרך שהולך בתוך העיר ובוקעין בו ס"ר אפילו מאנשי עיר אחרת נמשך זו העיר כיש בה ס"ר אפילו אין בעיר זו ס"ר.

מ"ש רש"י תמיד כוונתו הוא בכל יום וכמו גבי מנורה, וזה הוא המקור של המחבר שכתב בכל יום וזה הוא מג' תנאים הצריכים לרה"ר עי' גאון יעקב שם, ועי' שעה"צ, ומ"ש רש"י שנתוסף בה דירון או נקבעו בה שוקין ר"ל דכדי דרך של רה"ר יהי' רה"ר אפשר או ע"י דירון של העיר דיש שם ס"ר והולכין על הרה"ר ס"ר, או דתקן הדרך שיהי' ראוי לס"ר של אנשי עיר אחרת ועי"ז נעשה עיר של רבים.

י"ז) במה שכתבתי דלפי רבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה מותר מה"ת ע"י ב' מחיצות וצוה"פ ולחי, לפי החזו"א משמע דלא מהני דכתב באות ד' במוקף מהו התם כתב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע עכ"ל ולמה לא משני דאירי ע"י צוה"פ א"ו דסובר דגם לרבנן בעי שם ד' מחיצות אבל צוה"פ גרוע, נמצא לפי דבריו דמ"ש הרמב"ם פי"ז ה' י' וצוה"פ לא מהני היינו מן התורה אבל ראוי לינעל הוי מחיצה יותר מצוה"פ ומהני, וכ"כ ביש עומ"ר אפי' בכל ג' מחיצות חשוב יותר והוי רה"י, וכ"מ בצ"צ פרק ב' אבל הצ"צ פרק ד' בפשט הרב מפרש דכיון דשם ד' מחיצות מהני כ"כ צוה"פ מהני ומ"ש ברמב"ם דצוה"פ לא מהני היינו מדרבנן ולפי"ז י"ל מ"ש הג"א דב' מחיצות מהני היינו ע"י צוה"פ ומן התורה,

הג"ה עי' ברשב"א עירובין כ"ב ד"ה דרבנן בא"ד ואי"ל דלמא רבנן דאין מערבין ס"ל לחי משום היכר ע"כ אבל אי הוי סוברין לחי משום מחיצה הי' מהני וכמו ר"י וזה וודאי אפילו מדרבנן נשמע מזה דצוה"פ דהוי יותר מחיצה מלחי אה"נ מהני לרבנן אפילו מדרבנן וכ"כ י"ל בפשט הג"ה הנ"ל, נמצא דיש ג' שיטות ודו"ק.

לפי הא"י של הרשב"א וכן סובר הג"ה מותר ע"י צוה"פ אפילו ברה"ר גמורה כשיש ב' מחיצות ומותר מן התורה ומדרבנן, ולפי הרשב"א בתירוץ ראשון והצ"צ פרק ה' ושו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד ומותר מן התורה אבל אסור מדרבנן ולפי הצ"צ בפשט הריטב"א וחזו"א אסור אפילו מן התורה.

(אבל לפי הצ"צ מהני רק בשיש ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ זה מהני מן התורה אבל בהרב גופא כתב דאפילו בד' רוחות ברה"ר מהני צוה"פ) וזה ודאי בשיש ג' מחיצות וודאי מהני צוה"פ בצד ד' אבל בשיש רק ב' מחיצות אז מדרבנן צריך נעילת או ראיות להנעל.

במה שכתבתי אות י"ז אם מהני מה"ת ב' מחיצות וצוה"פ ולחי לכי נראה שזה מחלוקת רשב"א וריטב"א שמהרשב"א שהבאתי אות ט"ו משמע דלשיטת רבנן מהני צוה"פ לרה"ר גמורה אבל מריטב"א משמע שזה תלוי בחו"א ומסקנא דגמי כ"כ דבהו"א כשהקשה הגמי ממתני על ר' יוחנן מפרש דבירושלים בוודאי הי' בצד מזרח צו"פ וג'ופי ובקיעת הרבים מבטל לי' ולרבנן דמתני' כמו דבקיעת הרבים אינו מבטל מחיצות דפסי ביראות כ"כ היה צריך להיות דלא לבטל מחיצה דצוה"פ, א"כ מבואר דלרבנן אה"נ אינו מבטל צוה"פ ואח"כ כשתי הקושיא דרבנן אדרבנן תי' הגמי הכא איכא שם ד' מחיצות אבל התם אפילו יש צוה"פ או לחי וקורה אין זה מחיצה חשובה ורבים מבטלי לי', ומבואר בזה דלרבנן ל"מ צוה"פ ובאמת בגמי לא כתב צוה"פ רק קורה ולחי שמזה הי' משמע לרשב"א דדוקא לחי וקורה לא מהני לרבנן אבל צוה"פ הוי כמו פסי ביראות ומהני לרבנן, ועיין ברשב"א כאן ג"כ שכתב דלרבנן בעי מחיצות חשובות אבל לחי מחיצה גרועה היא ולא כתב צוה"פ כמו הריטב"א דהוא סובר דצוה"פ הוי מחיצה חשובה וכמ"ש בדף מ"ט.

והריטב"א בהקושיא שמפרש לא שמפילין מחיצות צפון ודרום אלא מפילין מחיצות מזרח ומערב ולא יועילו צו"פ שמזה מוכח הגמי דבקיעת הרבים מבטל מחיצות, מזה הריטב"א מתרץ הרה"ג ישראל יעקב פישער מה שהקשה אחד על החזו"א שאין ההיתר מרווח לפי הפוסקים דאתי רבים ומבטל למחיצה, ותירץ דאין זה טענה כלל ע"פ הריטב"א הנ"ל ומסיים וא"כ ברחובות ירושלים כעת הרי ב' מהמחיצות מהרחוב קיימות וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת ושפיר

איתן לך שלש מחיצות וזה כוונת החזו"א עכ"ל, ונראה לבאר דהחזו"א ור"י אהרן מחולקים אם אמרין להלכה אתי רבים ומבטלי מחיצה אי לא, אבל כולם מודים דבעינן שיתחברו המחיצות להדרי אבל לפי החזו"א דלא"ר ומבטלי מי אייכ יש כאן מחיצה גמורה עיי' דין דעומד מרובה על הפרוץ ומחיצות מחוברין אהדדי, אבל לפי ר"י אהרן דמבטלי המחיצה אייכ אינן מחוברין, אבל ר"י ישראל יעקב מוכיח מן הריטבי"א דאפילו מבטלי המחיצה הם רק מבטלין דיני מחיצה ולא מציאות מחיצה אייכ אהיינן המקום הפרוץ נחשב פרוץ אבל המקום העומד נחשב עומד ושפיר אית לן עדיין ג' מחיצות ואייצ כלל מחיצות מחוברות, אבל לכאורה קשה על דבריו דאהיינן במקום העומד יש לן ג' מחיצות אבל במקום הפרוץ הוא פרוץ והוי רה"ר כיון דאין שם ג' מחיצות וכי"כ רחובות ב' וג' אין שם ג' מחיצות כיון שרבים מבטלין מחיצות וצעיג.

ועיין בתוסי' ורשב"א שהקשו דאם טובר ר' יוחנן כר' יודא אייכ טגי בב' מחיצות ולמה מחייב ר' יוחנן בירושלים, ותי' תוסי' דמחייב דוקא כנגד הפילוש, וכי"כ מ"ל לדרבנן דצריך ג' מחיצות דוקא כנגד הפילוש ליכא ג' מחיצות אבל כנגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י אף שאין מחיצות מחוברות וזה הוא סברת ר' ישראל יעקב שליט"א אבל אכתי קשה אין מערבין דהא איכא רה"ר ורה"י מערבין.

ונמצא דאם לא הי' מחיצה ג' הי' מותר ע"י צוה"פ מב' צדדים רק באינו רה"ר גמורה וכמ"ש הבאה"ל אבל ברה"ר גמורה היה צריך דלתות מדרבנן אבל כיון שיש מחיצה של בתים בצד ג' אייכ יש כאן ג' מחיצות ומותר לכ"ע ע"י צוה"פ.

ומה שכתבתי באות א' בשם הביאה"ל דסמכינן על הני שיטות דפסקי כרבנן וגם על שיטת דבעינן ס"ר וע"ז כתב המ"ב דרוב ראשונים סוברים דלא בעינן ס"ר ובשו"ע הרב כתב וכל ירא שמים יחמיר לעצמו, אבל בקצות השלחן כתב שתיבת וכל וכל יר"ש יחמיר לעצמו נדפס בחצי עיגול ואפשר שאינו מרבינו ז"ל אלא ממהר"ל עפ"י הט"ז, ובסו"ז כתב והמחמיר יחמיר, ובקו"א רנ"ב ב' כתב ואף מי שירצה להחמיר בר"ה שלנו, ולא כתב ואף שיש ליר"ש להחמיר, מכ"ז נראה דהוא הוספת מהר"ל עפ"י מה שראה בבית רבינו שמחמירין בזה עכ"ל, ואפשר שע"י ההיתר של מחיצות לא היו מחמירין אפילו בבית רבינו.

י"ח) יש להביא עוד רא"י דמערבין בכה"ג ממ"ש הסמ"ג מס' עירובין וז"ל, נ"ל מתוך דברי רב יודא גאון כי בימי ירמיה הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלא עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמיה על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו וזהו לשון הנביא כה אמר השם השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואח"כ אמר ולא תוציאו משא מבתים ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים הי' מזהיר וכבר אמרנו "כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים" אלא וודאי על גזירת שלמה הזהיר עכ"ל.

ולכ' קשה שהרי ירמיה הי' לאחר שנפרצו בה פרצות אייכ הוא רה"ר כמ"ש בעירובין ק"א ולמה כתב שלרחובות ירושלים הוא רק תקנת שלמה, ומוכרח מזה או כסברת ערוך השלחן דכל רחובות אינם רה"ר אלא דרך אחד, או כסברא שצריך ס"ר בוקעין באותו רחוב ולא מצרפין כל הרחובות של העיר, ובימי ירמיה לא הי' ס"ר בוקעין ברה"ר של ירושלים ומ"ש בגמ' דהוי רה"ר זה על הזמן שיש ס"ר בוקעין ברה"ר שלה, וממילא מוכרח דרחובות שלנו שאין ס"ר בוקעין ברחוב א' אינו רה"ר.

י"ט) ומדברי הנביא שמהיר על איסור טלטול בחצר ומבוי ועל תקנת עירוב אף שהוא מדברי סופרים ולא מן התורה ואעפ"כ מזהיר על זה בשם השי"ת מפני שבאמת זה הוא רצון העליון, אלא שלא הי' הזמן להתגלות עד שבא שלמה וכיון שהוא הי' מגלה מה שהי' בהעלם זה גרם שמחה לפניו יתברך שעיקר השמחה הוא ע"י התגלות רצון העליון הנעלם וע"ז יצתה ב"ק ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

ומסיים הנביא שאם נקיים מצות השבת הכולל גוף האיסור וגם גזרת שלמה שהוא עירובי הצירות יהי' שכרכם שתתמיד מלכות בית דוד עליכם וישבה ירושלים בטח עד כי יבא בן חזקיה מנחם שמו ולו יקתה עמים.

לאחר שכתבתי כל זה ראיתי בקונטרס גן יצחק דף ס"ז שמביא בשם האוסרים ראי מריטבי"א הנ"ל דף כ"ב שכתב כיון שבוקעים דרך הפתחים הוי כאילו פרוץ במילואם במזרח ומערב ע"כ, ועל זה מביא ראי מרמב"ן ע"ש וכתב דע"כ צריכין ליישב וכן מבואר בדבריו ע"ש באריכות, באמת אין צריך להביא ראי מרמב"ן כלל דהרי כל כוונת הריטבי"א לפרש הקושיא דהכא במתני' לא"ר ומ"מ דאין אנו מבטלין מחיצות של פסי ביראות והתם אנו מבטלין כל דיני מחיצות כגון צ"פ אבל אם היינו סוברין כמתני' דלא אתי רבים ומ"מ לא היינו סותרין שום מחיצה אלא הי' רה"י.

אבל אפילו בלי זה אפילו אם אתי רבים ומ"מ בוודאי שאין אנו סותרין המחיצות שבצד הפרצה שהרי יש שם ג' מחיצות שלמות וכמו שהקשה שם אלא וודאי דהריטבי"א איירי שהפרצה הוא בהצד של המחיצה והמחיצה הוא באמצע הצד מזרחי, והשתא כאן ג' מחיצות אבל אם אמרינן לא אתי רבים ומ"מ נעשה צירוף והוי רה"י אפילו על מקומות נגד הפרוץ אם עומד מרובה על הפרוץ, ואם פרוץ מרובה אז כנגד הפרוץ הוי רה"ר וכנגד העומד רה"י. אבל אם אתי רבים ומ"מ אז אפילו כנגד העומד הוי רה"ר דלא מצרפין מחיצות. אבל באופן שיש ב' כפין הפוכין וודאי דכנגד העומד הוי רה"י.

אבל לפי ר' אהרן זצ"ל אין אנו מצרפין המחיצות אם אינן מחוברין אפילו לשיטת הסוברים דלא אתי רבים ומ"מ, אבל לרד"ן זה דוקא אם סוברין אתי רבים ומ"מ ואז אין צירוף להמחיצות אבל אם לא אתי רבים ומ"מ וכמו שאנו קי"ל אז יש לנו כל המחיצות ובמקום שיש ג' מחיצות כגון כנגד העומד הוי רה"י וכמו שכתב הרמב"ן ורשב"א ותוס' ואם עומד מרובה על הפרוץ הוי כסתום לגמרי והוי רה"י, וכ"ז בפשט הריטבי"א, ולפי"ז זה ממש הצורך של החזו"א ומבואר בריטבי"א דהוי רה"י.

ולפי הרי' ישראל יעקב שליט"א הפשט בריטבי"א הוא כמ"ש בגן ישראל דף ע"ב ד"ה ובאמת, שלא הי' שום מחיצה במציאות בצד מזרח אלא דיני מחיצה וזה אנו מפילין אבל מציאות מחיצה אין אנו סותרין שאין צריכין מחיצות מחוברין, ונגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י וכ"ז אפילו אם אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולפי"ז לכאורה קשה מה השיעור דלצטרף מחיצות דאטו עד סוף העולם יצטרפו ומוכרח לומר כמ"ש באות י"ב צד א' דברואה עצמו תוך המחיצות מצטרפי.

אבל לפי דברינו בפשט הריטבי"א אפשר לומר כצד ב' דאם ע"י עומד מרובה על הפרוץ דנחשב כסתום וזה מגיע עד מחיצה שלישית א"כ הוי מחיצות מחוברות.

ע"י חזו"א סי' ק"ז אות ג' שכתב דלתוס' חייב בנגד הפילוש כצורך אי' וע"ז הקשה כיון דבין המחיצות רה"י גמורה, וזה האמצע המפולש מדי' צדדן הוא מפולש לרה"י כמו ציור א' שכל מרובע של רה"ר יש לו רה"י מדי' צדדן וא"כ הוא כולו רה"י משום שאינו מפולש משער לשער. ואולי לזה כיון הריטבי"א שכתב על דבריהם ואינו מחוור פי' דהריטבי"א סובר דהכול הוי רה"י. וריטבי"א כתב דר' יוחנן כרבנן דבעינן ג' מחיצות וכו' יודא דרבים מבטל מחיצות אף בשם ד' מחיצות והלכך אף בעומד מרובה על הפרוץ אתי רבים ומבטלי מחיצות ע"כ.

וזה הריטבי"א הוא בד"ה דרבנן בא"ד וז"ל ואיכא למידק מ"מ ר' יוחנן כמאן וכוי' אי לרבנן הא איכא שם ד' מחיצות וכוי' כי א"צ לומר שהי' בכל פתח ופתח ומכאן ומכאן עומד מרובה על הפרוץ והנכון הוא דסבר ר' יוחנן דרבים מבטלי מחיצות וסבר דבעינן ג' מחיצות שלמות ולא סגי בעומד מרובה על הפרוץ שזה הי' בירשלים במזרח ובמערב ע"כ מבואר בדבריו דלר' יוחנן לא סגי וזה הוי כצורך ב' והוי רה"ר לר' יוחנן הגם דיש לומר דהכל הוי רה"ר וכן משמע מפשטות לשון הריטבי"א אבל לפי מה דמדייק הרי' ישראל יעקב מריטבי"א דלעיל י"ל הגם כאן הוי רה"ר רק נגד מקום הפילוש וע"ז לא קשה מה שהקשה החזו"א על תוס' דמפולש לרה"י מדי' צדדן דבציור הזה מפולש מבי' צדדן לגמרי ולא לרה"י עכ"פ אין סתירה כלל מהחזו"א זה על הרי' ישראל יעקב.

אבל לכאוי' קשה למה בנה החזו"א יסודו למאן דאמר לא אתי רבים ומבטלי מחיצה והתירוץ הוא דהחזו"א איירי בציור ג' ואם רבים מבטלין המחיצה הוי כל פילושין רה"ר וכל בין המחיצות

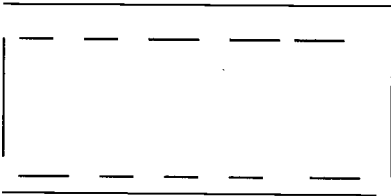
לפי הרי ישראל יעקב - רה"י ואי אפשר לערב בזה דכל פילוש מפולש מבי צדדן אבל הרי ישראל יעקב איירי בציור די ונמצא דאפי' אתי רבים ומבטלן מחיצה וכל פילוש הוי רה"י אבל כיון דכל פילוש אינו מפולש מבי צדדן לרה"י דהרי יש שורת בתים בצד דרום ומזרח כמו רוב מקומות וכמו כאן Dahill Rd. וכן 36 St. וכיון שכן שכל פילוש אינו מפולש משער לשער ועוד יותר מזה שמפולש מדי צדדן לרה"י וכיון שכן אינו רה"י וכמ"ש החזו"א בתחלת דבריו הקדושים.

ע"י דוד גליק

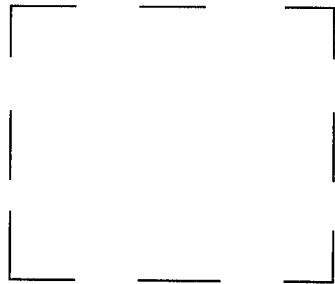
עש"ק פרי' כי תשא תש"ס לפ"ק

מי שיש לו הערות על זה ישלח לוועד העירוב

ציור ב'

ציור א'

ציור ג'

